

- va): *O změnách sociální struktury ve slovenském zemědělství*
- K. Rychtarik (Vojenský historický ústav, Praha): *O přijímání a odmítání stratifikačních teorií a o pojetí angažovanosti marxistické sociologie*
- O. Mošner (Ideologické oddělení ÚV KSS): *O otázkách maloměstství a ideologickém boji proti antimarxismu*
- F. Charvát: *O otázkách stratifikace a významu sociologie práce*
- F. H. Schröder (Sociologické oddělení Ústředního ústavu filosofie, Berlín): *O zkoumání sociální struktury v NDR*
- P. Armelin (Sociologické oddělení Ústředního ústavu filosofie, Berlín): *O vztahu sociální mobility a dynamiky sociální struktury*
- M. Hübschmannová (Ústav pro filosofii a sociologii ČSAV, Praha): *O problému Romů v Československu*
- E. Goldstein (Ústřední sociologický ústav, Bukurešť): *O výzkumu sociální struktury v Rumunsku*
- V. Stupka (Ústav pro filosofii a sociologii ČSAV, Praha): *O dynamické, resp. historické stránce společenské struktury*
- E. Bártová (Ústav pro filosofii a sociologii ČSAV, Praha): *O některých problémech a výsledcích mezinárodního komparativního výzkumu „Představy o světě v roce 2000“*
- J. Kohout (Vysoká škola ekonomická, Praha): *O významu, početnosti, kvalifikaci a výchově vedoucích hospodářských pracovníků*
- J. Jančovičová (Sociologický ústav SAV, Bratislava): *O otázkách rodiny*
- L. Macháček (Sociologický ústav SAV, Bratislava): *O mládeži — ve vztahu k sociální struktuře*

Eva Bártová

Zpráva o I. konferenci marxistických průmyslových sociologů, konané v Liblicích 22.—25. 11. 1971

Na základě dohody marxistických průmyslových sociologů ze socialistických zemí, kteří byli delegáty VII. světového sociologického kongresu ve Varně v roce 1970, konala se v Domě vědeckých pracovníků ČSAV v Liblicích u Prahy pracovní konference, na kterou byli vedle 50 československých účastníků pozváni i hosté z ostatních socialistických zemí: Jevgenij Antosenkov, vedoucí oddělení sociologie a organizace práce Akademie věd SSSR, Novosibirsk; Kazimierz Doktor, vedoucí oddělení průmyslové sociologie Ústavu filosofie a sociologie Polské akademie věd, Varšava; Jolanta Kulpińska, vedoucí výchovy průmyslových sociologů, Universita Lodž; Boris Hadžimitov z Akademie společenských věd při ÚV Bulharské komunistické strany, Sofia; Petko Bliznakov, děkan ekonomické fakulty a vedoucí katedry sociologie Ekonomického institutu VINS, Varna; Zachari Stajkov z Vědecko-výzkumného ústavu práce při ministerstvu práce a sociálního zabezpečení, Sofia; Saša Todorov, vědecký pracovník z té-

hož ústavu; Jenő Andics z katedry sociologie University Karla Marxe, Budapešť; Günther Tschacher, vedoucí oddělení marxistické průmyslové sociologie Institutu společenských věd při ÚV SED, Berlín; Horst Baum, podnikový sociolog kombinátu VEB Otto Grotewohl, Böhlen.

Jednání konference mělo tyto hlavní cíle: Za prvé rozšířit vzájemnou informaci o nejnovějších výzkumech v ekonomické sféře konaných v ČSSR i v ostatních socialistických zemích. Taková vzájemná informace o výsledcích výzkumů je v souladu s myšlenkami *Komplexního programu dalšího prohlubování a zdokonalování spolupráce a rozvoje socialistické ekonomické integrace členských států RVHP*, přijátého v srpnu 1971. Je známo, že v každé socialistické zemi se například studují podmínky stabilizace kádru v průmyslových podnicích, neboť nežádoucí fluktuace je ekonomicky velmi závažná. K vyřešení tohoto problému by mohlo přispět včasné zobecnění zkušeností z výzkumů a realizovaných opatření. Publikace v knižní formě zdrží vzájemnou informovanost i o celá léta.

Druhým cílem byla diskuse cest a metod, které lze považovat za neefektivnější pro realizaci výsledků výzkumů v praxi. Sociologické výzkumy jsou významným společenskopoznávacím nástrojem. Jsou-li na metodicky vysoké úrovni, mohou přinášet přesné informace o sociální realitě, kterou vedoucí hospodářští pracovníci spolu se stranickými a odborovými orgány mají v socialistických podnicích každodenně řídit. Zde se jeví zřejmá souvislost mezi kvalitou sociologických výzkumů a zvyšováním vědeckosti řízení na všech stupních, jak nám je ukládají usnesení XIV. sjezdu KSČ.

V této souvislosti byly zvlášť významné informace o teorii a praxi sociálního plánování jako jedné z cest aplikujících výsledky sociálních analýz v podnicích (již 7 let v SSSR, avšak nyní i v Bulharsku a u nás) přímo do hospodářských plánů podniku jako integrální součást pětiletých plánů.

Konečně posledním cílem jednání konference bylo získat informace o metodách přípravy podnikových sociologů, jejich praktické práci v podnicích, o náplni práce oddělení pro sociální analýzu v sovětských podnicích, o přípravě specialistů ve dvouoborovém studiu sociolog—ekonom v NDR, o rozvoji výuky sociologie práce v Bulharsku a MLR i o prvních zkušenostech našich podnikových sociologů.

Jednání konference zahájil Karel Kára, úřadující místopředseda Československé sociologické společnosti. Ve svém projevu poukázal na chyby, ke kterým došlo ve vývoji československé sociologie v uplynulých letech, i na proces konsolidace, který je úspěšně dokončován. Uspořádání a program konference naznačují, že marxističtí sociologové programově zaměřují svoji práci na řešení otázek, které vytyčuje strana jako nejvýznamnější pro rozvoj socialistické společnosti, včetně oblasti její ekonomiky. Ocenil dále širokou a reprezentativní účast marxistických sociologů z ostatních socialistických zemí. Upev-

ňování spolupráce se sociology jiných socialistických zemí je jedním z hlavních cílů naší nynější i budoucí činnosti.

Jaroslav Kohout, vedoucí katedry ekonomické sociologie a psychologie fakulty řízení VŠE, poukázal potom na zákonitost vazeb mezi ekonomickou a sociologickou teorií v marxismu i na vztah průmyslové sociologie a průmyslové praxe v naší společnosti. Podrobněji rozebral koncepci, obsah i celý program konference.

V jejím dalším průběhu vystoupilo 45 referentů a diskutujících. O hlavních příspěvcích je si možno učinit obraz alespoň z tohoto stručného přehledu:

Program konference byl rozdělen na 5 tematických okruhů:

Blok A. Rozvoj průmyslové sociologie a její aplikace v řízení socialistického národního hospodářství

Vladimír Čech (Vysoká škola strojní a elektrotechnická, Plzeň): *Zkušenosti a výhledy sociologických výzkumů v československých průmyslových podnicích*

J. G. Antosenkov (Akademie věd SSSR, Novosibirsk): *Výzkumy mobility pracovníků v sibiřských průmyslových podnicích*

Günter Tschacher (Ústav společenských věd při ÚV SED, Berlín): *Sociologické problémy demokratické aktivity pracujících v průmyslu*
Kazimierz Doktor (Ústav filosofie a sociologie Polské akademie věd, Varšava): *Polská průmyslová sociologie*

Jenő Andics (Universita K. Marxe, Budapešť): *Sociologické výzkumy řízení podniku v Maďarsku*

Petko Bliznakov (Universita Varna): *Sociologie a konkrétní sociologické výzkumy ve VINS D. Blagoeva ve Varně*

Blok B. Uplatnění sociologie v jednotlivých odvětvích národního hospodářství

Horst Baum (Kombinat VEB „Otto Grotewohl“, Böhlen): *Postavení a role podnikových sociologů v socialistickém průmyslu NDR a jejich začlenění do řídicí činnosti*

Jolanta Kulpińska (Universita Lodž): *Sociální výzkum rozvoje textilního průmyslu*

Rudolf Chochola (Federální ministerstvo práce a sociálních věcí, Praha): *Využívání sociologie v ministerstvu práce a sociálních věcí*
Emil Mleziva (Výzkumný ústav dopravní, Praha): *Uplatnění sociologie v dopravě — bilance a program*

Jozef Magala (Ústav ekonomiky a organizace stavebnictva, Bratislava): *Informácia o sociologických výskumoch v stavebníctve. Oddeľenia sociálnej analýzy v podnikoch*

Hana Ludvíková (Výzkumný ústav obchodu, Praha): *Uplatnění sociologie a dosavadní výsledky sociologických výzkumů ve státním obchodě*

Věra Nusková (Institut pro sociální analýzu v Hradci Králové při DT ČVTS Pardubice): *Sociologický výzkum na bázi komerčního pracoviště v našich podmínkách*

Blok C. Výsledky konkrétních sociologických výzkumů

Erich Reich (Výzkumný ústav strojírenské technologie a ekonomiky, Praha): *Krátká informace o výsledcích průzkumu sociálního klimatu ve vybraných slévárenských provozech*

Jaroslav Nedorost (Institut ROH, Praha): *Zkušenosti z orientačního šetření komplexní péče o pracující v podniku*

Marián Šárišský (Východoslovenské železářny, Košice): *K niektorým pohybom pracovných síl*

Alexander Hirner (Československý výzkumný ústav práce, Bratislava): *Výsledky výskumu industrializácie*

Miroslav Krpata (Ústav marxismu-leninismu ČVUT, Praha): *Průzkum vlivu vnější komunity na stabilitu pracovních sil v průmyslovém závodě*

Rudolf Franěk (Ústav marxismu-leninismu ČVUT, Praha): *Vliv faktorů podnikového klimatu na flukuační pohyb pracovních sil*

Jaroslav Paulovič (Institut pro sociální analýzu v Hradci Králové při DT ČVTS Pardubice): *O některých sociologických aspektech odměňování (ve vztahu k fluktuaci, k identifikaci se závodem)*

Alena Kunstová (Vysoká škola ekonomická, Praha): *K některým výsledkům sociologického uplatnění absolventů VŠE denního studia z let 1959—69 v praxi*

Olga Gabašová (CEVA, generální ředitelství cementáren a vápenek, Praha): *Uplatnění sociogramů a sociometrie při návrhu reorganizace podniku*

Blok D. Sociální plánování v socialistických zemích

Petko Bliznakov (Universita Varna): *Metodologické a metodické problémy sociálních plánů rozvoje pracovních kolektivů v průmyslových podnicích ve Varně*

Jaroslav Kohout (Vysoká škola ekonomická Praha): *Sociální plánování v ČSSR*

Karol Bartek (Ministerstvo práce a sociálních věcí SSR, Bratislava): *Prístup k rozpracovaniu sociálneho plánu na úrovni MPSV SSR*

Jiří Blucha (Ústav pro filosofii a sociologii ČSAV, Praha): *Principy socioekonomického plánování a řízení*

Ladislav Hájek (VCHZ Syntesia, Pardubice): *Průmyslová sociologie a sociální politika*

Vladislav Chlumský (Ústav ekonomiky a organizace stavebnictví, Bratislava): *Informační systém o lidském činiteli v podniku*

Michal Il'ner (Ústav pro filosofii a sociologii ČSAV): *Územní aspekty sociálního plánování*
Jenő Andics (Universita K. Marxe, Budapešť): *O výuce sociologie v MLR*

G. Tschacher (Ústav společenských věd při ÚV SED, Berlín): *Příprava průmyslových sociologů v NDR*

Miloslav Tomšík (Vysoká škola ekonomická, Praha): *Ke koncepci přípravy a uplatnění průmyslových sociologů*

Jiří Ort (Spolek pro chemickou a hutní výrobu, n. p. Ústí nad Labem): *Operativní sociologický průzkum — nástroj řízení podniku.*

Proslovené příspěvky a referáty budou vydány ve sborníku, který vyjde nejdéle do konce března 1972.

V závěrečném slově J. Kohout zhodnotil jak kvantitativní, tak kvalitativní přínos konference. Množství příspěvků dokumentuje šíři zájmu o projednávané otázky. Úroveň předložených příspěvků současně vypovídá o stálém růstu kvality práce v oblasti marxistické průmyslové sociologie. Celé jednání konference se vyznačovalo vysokou angažovaností, věcností i zodpovědností, jak to vyplývá z vědomí závažnosti sociotechnických návrhů a jejich realizace právě v národohospodářském rozhodování.

Z popudu zahraničních účastníků konference, kteří ocenili iniciativu československých hostitelů projevem uspořádáním I. konference marxistických průmyslových sociologů v socialistických zemích, byl přijat návrh, aby se vzájemná informovanost zajišťovala každoročně konanými konferencemi vždy v jiné socialistické zemi. V roce 1972 mají zájem o její organizaci jak bulharští, tak i maďarští soudruzi. V jejím programu bude i nejzávažnější teoretické téma — pravděpodobně sociální plánování.

V závěru konference schválili účastníci jednomyslně dopis adresovaný ÚV KSČ, v němž se praví: „Veškerá jednání konference byla vedena snahou dát výsledky teoretické práce i praktické aplikace marxistické průmyslové sociologie ve prospěch řešení nejzávažnějších otázek rozvoje našeho hospodářství, a tak přispět aspoň skromným dílem k realizaci usnesení XIV. sjezdu naší strany. Postavit naši marxistickou průmyslovou sociologii do služeb realizace zásadních úkolů dalšího rozvoje naší socialistické společnosti, vytyčených sjezdem strany, pokládáme za svou občanskou a profesionální povinnost a za svůj pracovní program.“

Jaroslav Kohout

Celostátní seminář o sociálním plánování

V současné době, kdy je zdůrazňován význam vědeckého řízení socialistické společnosti a dokonalejšího uspokojování jejich potřeb, je třeba ocenit iniciativu odborné sekce sociologie *České socialistické společnosti pro vědu, kulturu a politiku*, s níž se ujala úkolu uspořádat celostátní seminář o sociálním plánování — problematice, které je věnována velká pozornost nejen v Sovětském svazu, ale i v jiných socialistických zemích. Šlo o to zorganizovat setkání pracovníků různých institucí a podniků, které mohou otázky sociálního plánování nejen zajímat, ale kteří mohou aktivně přispět k jeho praktickému provádění. Zájem o seminář, jehož kladem bylo i to, že se konal v budově *Ústřední rady odborů* za pomoci a účasti zástupců odborů, byl opravdu značný. Zúčastnilo se ho 170 pracovníků z různých míst naší republiky.

Seminář, který se konal 9. prosince 1971, byl zahájen úvodním referátem Jaroslava Kohouta z Vysoké školy ekonomické v Praze. Jaroslav Kohout věnoval svůj referát sociálnímu plánování v Sovětském svazu. V úvodu

zdůraznil význam sociálního plánování, nutnost věnovat mu u nás takovou pozornost jako v Sovětském svazu, kde se již otázkou sociálního plánování zabývají celou řadu let a kde se již sociální plán stal samozřejmou součástí plánu podniku spolu s plánem výrobně ekonomickým. Jaroslav Kohout zdůraznil, že sociální plánování v sovětském pojetí je možné právě jen v socialistické společnosti.

Sociální plánování v SSSR je přirozeným následkem mohutného nástupu k rozvoji ekonomiky a zvědečnění jejího plánování, k němuž dal podnět XXIII. sjezd KSSS. Nové, vědecké řízení si vyžádalo programové zaměření teoretiků i praktiků, mobilizaci všech věd, které v tomto směru mohou přispět, tedy i sociologie práce, průmyslu a podniku. Je zapotřebí přesně poznávat nejen současný stav společnosti, ekonomických a sociálních procesů, ale i budoucí vývoj. Proto je nutná predikce, a to nejen v oblasti nové techniky, ale i v oblasti živé práce. Je třeba sledovat trendy sociálních skupin dělníků, techniků, vědců, zaměstnaných žen, mladých pracovníků — prostě celé sociální sféry. Význam predikce v sociální sféře zdůraznil na VII. světovém sociologickém kongresu ve Varně sovětský delegát Afanasjev, který řekl: „Nejdůležitější částí vědeckého řízení je řízení lidí, lidského komponentu.“ K dosažení vytyčených úkolů byla v SSSR nastoupena cesta sociálního plánování, jehož hlavním cílem v makrosféře je přeměna profesí v souladu s uskutečňováním vědeckotechnické revoluce a v mikrosféře jsou to opatření ke stabilizaci kádrů v podnicích. Při sestavování sociálních plánů v sovětských podnicích se vychází ze sociální analýzy nejzávažnějších jevů (např. fluktuace, zaměstnávání žen s dětmi, dojíždění) a v komisi pro schvalování sociálního plánu jsou též zástupci komunistické strany, odborové organizace, organizace žen a mládežnické organizace. Ve větších podnicích jsou laboratoře či oddělení pro sociální analýzu. Mimořádnou pozornost věnují sociálnímu plánování v SSSR odbory. Odbory uspořádaly celosvazovou konferenci o sociálním plánování. Je přirozené, že i značná část odborné sociologické literatury je věnována této problematice.

S dalším referátem vystoupil František Kutta z Ústavu pro filosofii a sociologii ČSAV. Rozvíjel myšlenku, že teorie má přispět k přechodu od ekonomického řízení k sociálnímu. Jestliže by se tomu nevěnovala pozornost, znamenalo by to, že se budou sledovat jen spotřební trendy, jako je tomu na Západě. Zatímco v počátečních obdobích industrializace šlo o plánování zdrojů, nyní — s rozvojem vědy a techniky — jde o komplexní rozvoj společnosti, přičemž hlavním limitujícím faktorem je člověk. Nastupuje modelový princip — princip vytváření určitého modelu budoucnosti. Při jeho vytváření je však třeba přihlížet k tomu, že vědeckotechnická revoluce mění lineární trendy v nelineární. Model budoucnosti nelze vytvářet extrapolacním protažením současných trendů do budoucnosti, neboť objektivní trendy se lámou (např. u kvalifikace a profesí, kde dochází